

Takáts Gyula költő, író, tanár 1982-es naplójából

1982.

I. 16.

Diákjaim mindig érezték emberi hovatarozásomat. Ezt szokták énekelni: „Pedro, a nép barátja, jobbra néz és balra lát.” Hát, még ha tudták volna, hogy Hóman Bálintnak beadványt adtam, amelyben kértem a gimnáziumi tankönyvek átírását igaz magyar történelemre. Le is állítottak ezután a történelem tanításáról. Lásd! *Történelmet is tanítottam* című, a Somogyban 1980. év folyamán megjelent írásomat.

I. 22.

Rádics Károly négy Babitshoz írt levelemet és egy Móricz Zsigmondnak írtat küldött hozzám. Igen érdekes korrajz, lelki ábrázolás ez az 1937-38-39-es évekről. Talán a Somogyban le is lehetne hozatni; az egyik Babitsnak írt levél kettős, mert Weöres Sándor is csatlakozott az írásomhoz.

I. 25.

A téli Zselicség vetekszik a legszebb kárpáti, alpesi tájakkal. Osztoottsága és sűrű rácsozott tagozódása igen változatos látványt nyújt. Ráadásul a sok terasz és pince még látványosabbá teszi. Sántos fölött a középkori volt Fürjtelek-hegyben gyönyörű völgy felett egy Krisz-

tus-keresztet találtunk. „Íme a szeretet 1885” felirattal. A Krisztus-fej le volt törve. Erősen dolgoznak a kegyetlen, romboló gyávák. Iszonyú látvány apám születésének évszámával ez a kereszt a szép tiszta hegyben.

A Somogy szerkesztőségi ülése bizony elég savanyú, ízetlen volt. Lobbanékony egyéniség alig akadt. Fodor Bandi egyénisége és következetes szorgalma, szerkesztése a legnagyobb érték a folyóiratnál...

I. 26.

Becén voltunk bort fejteni. Befagyott körbe a rianásos jég. Szomszédunk befűtött. Az erjedt bor illata és a fagyos levegő a szép tájba különös hangulatot hozott. Kár, hogy már megszűnt a betyárvilág – hajtogatták barátaim a gazdagon terített asztal körül, ahol a házi disznóölések remekei sorakoztak.

Harminc liter bort hoztam haza, mert közeledik a 71. születésnapom.

I. 31.

Az egyik pénztártól a Zselic Áruházban fizetés után odaszaladt hozzám a pénztárosnő. Nejlonszákából elővette a *Százhusz vers* című kötetemet, hogy dedikáljam. Mondja, már három hete hordta magánál. A legszebb ajándék volt

ez mostanában. Mégiscsak szeretik a verseket. Holnap kellene Csokonai szobrát koszorúzni, de új kötetem dedikálására Pestre kell utaznom. Ezzel a koszorúzással kezdődik évek óta a kaposi Dorottyafarsang.

II. 4.

Születésnapom. 71 éves vagyok. Hideg, napos az idő. Sok a tervem. Reggel korán jót tornáztam, Stefitől egy üveg szalagos vörösbort kaptam. Reggeli után előkerestem Csorba Győző leveleit 1941-től. Szépen beleillenek az *Egy készülődő nemzedék levelei* közé. Jól fogja zárni azokat a római utazás s a hozzá fűződő előkészületeink leírásával. És a sorsunkra is rávilágít. Tizennégy levelezőlapot, levelet adtam ki gépelésre. Este Stefivel kezdtük összeolvasgatni a kéziratokat, nagyon érdekes például a Weöres-levelezés, és sokat mulattunk munka közben. Kitűnő a humorérzéke Sanyinak.

II. 6.

A Dorottya-nap lassan kisebb népiünnepély lesz Kaposváron. Egy kis rusztikus irodalmi íze is van, ahogy a Fő téren a Csiky Gergely Színház művészei idézik nyers körítéssel Csokonai vígeposztát. Aztán a képletes karnevál Kossuth

Lajos szobrától a Dorottya Szállóig a fogatok, lovasok, táncosok, sátorosok sorával együtt visznek valami szint ebbe a téesz ízű városi hangulatba. Boldogult öcsém meghonosította a ma már híres Dorottya-bálokat is. Már délután gyülekeznek a vidékiek: orvosok, orvosfeleségek, közigazgatási tisztviselők stb... Észre sem veszik, hogy legtöbbször bizony kiöltözött és kicsinosított Dorottya-figura... Ilyen a világ.

Jékely leveleit olvastuk össze. A barátságunk olyan mély vonásai rajzolódnak ki ezekből a sorokból, hogy Stefi egészen meghatódik. Biztat a lélek engem is, hogy ki kell adni ezeket a leveleket.

II. 7.

Február első vasárnapjával kezdem ezt a második jegyzetfüzetet. Délután Dombóvárra vittük át dr. Szijártó Árpád, kedves tanítványommal a 91 éves Mariska nénit, aki Illyés Gyuláról mondott el ezt is, azt is. A dombóvári Flórián-szobor mögött van a három Szijártó-ház. A középső rész még most is Mariska nénié. Jéghideg és vizes. Az öreg konyhában és a szobákban század eleji rendetlenség. Értékei, úgy mondja, állítólag a falba vannak rejtve. Ez a három ház Szijártó Károly csizmadiáé volt, akinek kilenc gyermeke volt. Ötven évesen halt meg. Özvegye nevelte fel a kilenc gyereket. A szélső házon Szepesy Szijártó László költő emléktáblája van (1880–1915). Szegény csizmadiáé árvája volt, először papnövendék lett, majd váci tanár, és lelkesítő hazafias verseit sorsával pecsételte meg: Doberdónál esett el mint népfelkelő tiszt. A híres Kis Pajtás szerkesztője volt az első világháború előtt. Mariska néni jeges falán függ szmokingos képe, háttal az emléktáblának. Az udvar végében egy kőműves lakik. Cigányember, és egy holland tanárnő jár hozzá. Azt mondja: ki akarja vinni, és feleségül akar hozzá men-

ni. Micsoda fura magyar világ és keresztmetszet pár rozoga házon belül.

A temetőben Szijártó Árpai megmutatta Illés Gyula (ípsilon nélkül) nagyon szép fehér márványobeliszkjét. A fölirat ideális férfiról és a szülőföldjéért dolgozó és harcoló nemes lélekről beszél. Nem tudom, Gyula leírta-e ezt a szép szöveget nagybátyjának sírkövére. Fontos lenne, mert ez az Illés Gyula a népéért és a községéért harcoló magyar jegyzőnek a példaképe lehetett.

Innen a kaposkeresztúri szőlőhegybe mentünk. Olyan ez a hegy, akár egy kelta földvár, olyan érdekesen kialakított és olyan szépen teraszolt. Látszik az emberi gondolat és az emberi kéz nyoma ezen az igen szép fekvésű hegyen. Ilyen a sántosi hegy is. Látszik Szalacka hatása az egész Kapos-völgyön. Találtunk itt fönt a hegyen egy kőkeresztet 1756-os jelzéssel. Ilyen régi írott keresztet az én gyűjtőte- rületemen még nem láttam. 1956-ban renoválták, és akkor valaki le is döntötte. Most egy vaskereszttel megtoldva áll a hegyen, de előtte szép kis virágoskert van. Valakinek szívügye ez a névtelen, csak évszámokkal jelzett vaskereszt. És íme, akár egy remete, a házából kilépett egy torzonborz, toprongyos alak. Haja tele volt vattacsomókkal, szősszel és porral. E hajdani szoba-konyhás csőszház lakója, már

harminc éve, ez a Jászságból idebújt Bolló József. Négy macska a társasága. Egy héten öt liter vizet hoz a völgyből. Teát és kávét iszik. Dohányzik, és örül, hogy egyedül lehet. A legrettentőbb hidegben is jól érzi itt magát. Úgy mondja: utálja az emberekben a ronda dumát és a hazugságokat. A parasztot sem kedveli, mert fukar. Sokszor egész napi napszámban egy liter bort kapott csak, és valami enni-valót ebédre. Most van 1700 forint nyugdíja, és sétálhat a tetőn. Valóban az emberek és a társadalom fölött él, szinte úgy, mint egy ősember, vagy inkább talán úgy is mondhatom: mint a török alatt a somogyi erdők, szőlők közé bújt XVII. századi magyarság élt. Megrendítő példa, de demonstráció. Ennek az embernek négy testvére él, és a fia Amerikában van. Magyar keresztmetszet egy vasárnap délutáni sétán.

II.20.

Tatay Sándor portréfilmjéből is kitűnik, hogy Sándor a magyar próza egyik mestere. Minden írása él, minden sora megüt vagy líraiságával, vagy drámájával, vagy pedig humorával. Egyenesági rokona a magyar próza nagyjainak, Jókainak, Móricznak, Krúdyknak ez a Tatay-stílus. Örülök, hogy együtt voltunk fiatalok. Bizony, az induláshoz ő és Etty nővére adott szalást nekem a Hunyadi úton.

TAKÁTS GYULA (1911 – 2008) költő, író, műfordító, kritikus, tanár a Somogy megyei Tabon született, polgári családból származott, élete során mindvégig Kaposváron élt. Egyetemi tanulmányait a pécsi Erzsébet Tudományegyetemen végezte földrajz, geológia, filozófia szakon. 1934-ben tanári és bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1931–1932 között a Grazi Egyetem hallgatója volt. 1937-ben csatlakozott a Márciusi Fronthoz. Ugyancsak ez évben tett tanulmányutat Finnországban. 1939–1940 között Munkácsra, 1940–1947 között Kaposváron középiskolai tanár. 1948-ban a Római Magyar Intézet ösztöndíjasa. 1949–1971 között a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum igazgatója, majd a Somogy megyei múzeumigazgatóság vezetője lett 1971-es nyugdíjaztatásáig. 1957-től a Magyar PEN Club tagja és 1994-től alelnöke. 1976-tól a Somogy szerkesztőbizottságának tagja, majd főmunkatársa lett. 1985-től a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság elnöke, 1992-ben a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia alapító tagja. 1994–2003 között a Kossuth- és Széchenyi-díj Bizottság tagja. Baumgarten-díjas (1941), József Attila-díjas (1960, 1975), Déry Tibor-díjas (1985), Kossuth-díjas (1991).